
OOST EUROPESE JOODSE VROUWEN EN MEISJES IN AMERIKA: EEN BEELD VAN TWEE ROMANS EN EEN AUTOBIOGRAFIE UIT HET IMMIGRANTENMILIEU

P.J. Richardus

INLEIDING

De groep Oosteuropese joodse immigranten die tussen 1880 en 1924 in Amerika aankwam, bestond voor ruim 45% uit vrouwen en meisjes. Dit artikel gaat over het beeld dat van deze groep gegeven wordt in twee romans en een autobiografie.

Alle drie auteurs waren afkomstig uit het Oosteuropese joodse immigrantenmilieu: Abraham Cahan, aangekomen in 1882 op 22-jarige leeftijd; Marty Antin, aangekomen in 1897 op 12-jarige leeftijd; Henri Roth, aangekomen in 1907 als baby van een jaar. Ze waren allen genaturaliseerde Amerikanen; ze schreven in het Engels voor een Engelstalig publiek. Ze kenden het Oosteuropese joodse immigrantenmilieu in New York van binnenuit en ze schreven vanuit die ervaring op een moment dat die nog vers in het geheugen lag.

Het gevolg hiervan is, dat hun boeken een waarheidsgetrouw, nauwelijks geromantiseerd beeld geven van het dagelijks leven in het joodse ghetto in de periode van de Nieuwe Emigratie. De citaten uit de drie boeken - *The Rise of David Levinsky*, *The Promised Land* en *Call It Sleep* - spreken in de meeste gevallen voor zich. Ze zijn zodanig gekozen dat ze de ervaringen van zeer veel Oosteuropese joodse vrouwen en meisjes in twee grote Amerikaanse steden uit die periode illustreren.

THE GOLDEN LAND

"It was May of the year 1907, the year that was destined to bring the greatest number of immigrants to the shores of the United States. All that day, as on all the days since spring began, her decks had been thronged by hundreds upon hundreds of foreigners, natives from almost

every land in the world, the jowled close-cropped Teuton the full-bearded Russian, the straggly-wiskered Jew, and among them Slovak peasants with docile faces, smooth-cheeked and swarty Armenians, pimply Greeks, Danes with wrinkled eyelids. All day her decks had been colourfull, a matrix of the vivid costumes of other lands, the speckled green-and-yellow aprons, the flowered handkerchief, embroidered homespun, the silver-braided sheepskin vest, the gaudy scarfs, yellow boots, fur caps, caftans, dull gabardines. All day the guttural, the high-pitched voices, the astonished cries, the gasps of wonder, reiterations of gladness had risen from her decks in a motley billow of sound. But now her decks were empty, quiet, spreading out under the sunlight almost as if the warm boards were relaxing from the strain and the pressure of the myriads of feet. All those steerage passengers of the ships that had docked that day who were permitted to enter had already entered except two, a woman and a young child she carried in her arms. They had just come aboard escorted by a man.

About the appearance of these late comers there was little that was unusual. The man had evidently spent some time in America and was now bringing his wife and child over from the other side. It might have been thought that he had spent most of his life time in lower New York, for he paid only the scantest attention to the Statue of Liberty or the city rising from the water or to the bridge spanning the East River - or perhaps he was merely too agitated to waste time on these wonders. His clothes were the ordinary clothes the ordinary New-Yorkers wore at that period - sober and dull. A black derby accentuated the sharpness and sedentary pallor of his face; a jacket, loose on his tall spare frame, buttoned up in a V close to the throat; and above the V a tightly knotted black tie was mounted in the groove of a high starched collar. As for his wife, one guessed that she was European more by timid wondering look in her eyes as she gazed from her husband to the harbor, than by her clothes. For her clothes were American - a black skirt, a white shirt-waist and a black jacket. Obviously her husband had either taken the precaution of sending them to her while she was still in Europe or had brought them with him to Ellis Island where she had slipped them on before she left.

Only the small child in her arms wore a distinctly foreign costume, an impression one got chiefly from the odd, outlandish, blue straw hat on his head with its polka dot ribbons of the same colour dangling over each shoulder.

Except for this hat, had the three newcomers been in

a crowd, no one, probably, could have singled out the woman and child as newly arrived immigrants. They carried no sheets tied up in huge bundles, no bulky wicker baskets, no prized feather beds, no boxes of delicacies, sausages, virgin-olive oils, rare cheeses; the large black satchel beside them was their only luggage. (...)

The truth was there was something quite untypical about their behaviour. (...) these two stood silent, apart; the man staring with aloof, offended eyes grimly down at the water -or if he turned his face towards his wife at all, it was only to glare in harsh contempt at the blue straw hat worn by the child in her arms, and then his hostile eyes would sweep about the deck to see if anyone were observing them. And the wife beside him regarding him uneasily, appealingly. And the child against her breast looking from one to the other with watchful, frightened eyes. Altogether it was a very curious meeting.

(...) 'And this is the Golden Land.' She spoke in Yiddish."(1)

Bovenstaande aanhaling uit Henri Roths **Call It Sleep** geeft in kort bestek een schat aan informatie over de Amerikaanse immigratie aan het begin van de twintigste eeuw. Roth karakteriseert zijn hoofdpersonen door middel van contrasten: de gewone reacties van immigranten bij aankomst, hun gewone kleding en bagage tegenover het gedrag, de kleding en de bagage van het drietal, die hen sterk doen opvallen. Vervolgens zegt hij dat in een andere omgeving, "in a crowd" deze mensen niet zouden opvallen, en de andere immigranten wel.

Al op de eerste bladzijden van **Call It Sleep** wordt Amerika gekarakteriseerd als een land waar gewoon en ongewoon elkaar afwisselen. Voor wie er binnenkomt is aanvankelijk alles nieuw en ongewoon: het vertrek uit de vertrouwde omgeving, de lange reis vol ontberingen, de verwarrende aankomst in een nieuw land met zovelen tegelijk, de ondervragingen op Ellis Island in een vreemde taal en het totaal nieuwe leven dat men tegemoet ging. Amerika werd overspoeld met immigranten: tussen 1881 en 1910 kwamen alleen al bijna 1.5 miljoen Oost-Europese joden Amerika binnen, waarvan ruim 137 duizend in 1907.(2) Joden maakten in die jaren gemiddeld bijna 9% uit van de totale immigratie, in 1907 ruim 11%.(3)

Om terug te komen op het citaat hierboven, de ironische reactie van de vrouw "And this is the Golden Land", komt op een uitzonderlijk vroeg tijdstip. Hij is het gevolg van een mini-drama dat zich kort daarvoor heeft afgespeeld: ze heeft haar man niet herkend toen deze haar kwam ophalen.

" 'But you look so lean, Albert, so haggard. And your

moustache - you've shaved.

'His brusque glance stabbed and withdrew. 'Even so.'

'You must have suffered in this land.' She continued gentle despite his rebuke. 'You never wrote me. You're thin. Ach! Then here in the new land is the same old poverty. You've gone with food. I can see it. You've changed.' "(4)

Ook uit bovenstaand citaat blijkt dat deze vrouw een uitzonderlijke opmerkingsgave heeft, waardoor een aantal aspecten van de Amerikaanse maatschappij haar in een oogopslag duidelijk worden. De meeste immigranten hadden iets meer tijd nodig om de paradoxen van Amerika tot zich te laten doordringen. Hieronder volgt een citaat uit Abraham Cahans roman **The Rise of David Levinsky**. Levinsky zwerft op zijn eerste dag in Amerika door New York's East Side.

"I went wandering over the Ghetto. Instead of stumbling upon nuggets of gold, I found signs of poverty. In one place I came across a poor family who - as I learned upon enquiry - had been dispossessed for non-payment of rent. A mother and her two little boys were watching their pile of furniture and other household goods on the sidewalk while the passers-by were dropping coins into a saucer placed on one of the chairs to enable the family to move to new quarters.

What puzzled me was the nature of the furniture. For in my birthplace chairs and a couch like those I now saw on the sidewalk would be a sign of prosperity. But then anything was to be expected of a country where the poorest devil wore a hat and a starched collar.

I walked on. The exclamation 'A green one' or 'A greenhorn' continued. If I did not hear it, I saw it in the eyes of the people who passed me." (5)

Een pas aangekomen immigrant - a **greenhorn** - herkende men in de eerste plaats aan de on-Amerikaanse kleding. De eerste stap die een immigrant moest zetten op de lange weg naar integratie in de Amerikaanse maatschappij was de aanschaf van nieuwe kleren, vandaar dat de vader in **Call It Sleep** zijn vrouw en kind nieuwe kleren heeft gegeven voor hun eerste stappen op de Amerikaanse bodem. Levinsky vindt op zijn eerste dag in Amerika een weldoener die hem allereerst naar de kapper stuurt om zijn baard en sidelocks af te laten scheren en hem daarna in Amerikaanse kleding steekt.

Oosteuropese joden vormden een nogal uitzonderlijke groep onder de miljoenen immigranten van die jaren:

- Hun motieven om uit Europa weg te gaan waren zowel economisch als politiek. Howe geeft economische motieven de

meeste nadruk: de toenemende verpaupering van de Oost-Europese joden veroorzaakte een verzwakking van de interne samenhang van de joodse bevolkingsgroep. Een van de gevolgen hiervan was dat voornamelijk jongeren naar de grote steden begonnen te trekken. Deze jongeren kwamen in contact met het socialisme en veroorzaakten daardoor een groter sociaal bewustzijn bij de groep. Toch meent Howe dat slechts een klein gedeelte van de Oosteuropese joden emigreerde uit ideologische motieven: de meeste orthodoxe joden bleven thuis. Ze vonden Amerika veel te wereldlijk. De kleine groep welvarende joden zag het nut niet van emigratie.

Howe ontkent niet dat het verslechterde politieke klimaat in Oosteuropa een factor van grote invloed was op het besluit te emigreren was, maar volgens hem waren de pogroms (6) eerder een aanleiding tot, dan een oorzaak van emigratie. (7)

- Oosteuropese joden kwamen voornamelijk in gezinsverband. In verhouding tot andere immigranten uit de periode van de Nieuwe Immigratie (vanaf 1880) waren er veel vrouwen en kinderen bij: 56,6% van de immigranten was van het mannelijk geslacht en 43,4% vrouwelijk. Kinderen maakten 24,8% van het totaal uit. (8)

- De meesten waren vast besloten om in Amerika te blijven. Van elke 100 Oosteuropese joodse immigranten, gingen er maar 8 terug naar hun moederland. Van het totale aantal immigranten ging er 32 per 100 terug. (De cijfers hebben betrekking op de jaren 1908-1912 respectievelijk 1908-1910) (9)

- Het percentage geschoolde werkers in deze groep was hoger dan in andere immigranten-groepen en nam toe in de periode 1880-1924, naarmate meer intellectuelen, behoorlijk opgeleiden en geschoolden uit Oosteuropa wegtrokken. De hoog-opgeleiden hadden ook binnen Oosteuropa al gemigreerd - van shtetl (10) naar Russische of Poolse grote steden. (11)

VROUWEN EN MEISJES

Het merendeel van de vrouwen had in Oosteuropa opgesloten gezeten in het gezin. Als ze naast het huishouden gewerkt hadden, was dat werk bijna altijd huisgebonden geweest: een klein winkeltje aan huis of assistentie in het huisbedrijfje van de man.

Soms hadden ze met hun werkzaamheden het hele gezin onderhouden. De man had zich dan uitsluitend beziggehouden met de bestudering van de Talmud, hetgeen sociaal hoog in aanzien stond. Voor gezinnen met dergelijke huisvaders betekende vestiging in Amerika een revolutie: de Amerikaanse moraal stond niet toe dat vrouwen de belangrijkste kostwinners waren. Hieronder volgt het relaas van zo'n Talmud-huisvader over de veranderingen in zijn gezinsleven na overkomst naar Amerika.

" 'One does not sleep in an American synagogue,' he said. 'It is not Russia.' (...) I wish I could take you to my house, butt - well, America is not Russia. There is no pity here, no hospitality. My wife would raise a rumpus if I brought you along. I should never hear the last of it.' (...)

'She,' he said, referring to his wife, 'had a nice little business. She sold feed for horses and she rejoiced in the thought that she was married to a man of learning. True, she has a tongue. That she always had, but over there it was not so bad. She has become a different woman here. Alas! America is a topsy-turvy country.'

He went on to show how the New World turned things upside down, transforming an immigrant shoemaker into a man of substance, while a former man of leisure was forced to work in a factory here. In like manner, his wife had changed for the worse, for, lo and behold! in stead of supporting him whlie he read the Talmud, as she used to do at home, she persisted in sending him out to peddle. 'America is not Russia,' she said. 'A man must make a living here.' But, alas! it was too late to begin now! He had spent the better part of his life at his holy books and was fit for nothing else now. His wife, however, would take no excuse. He must peddle or be nagged to death. And if he ventured to slip into some synagogue of an afternoon and read a page or two he would be in danger of being caught red-handed, so to say, for, indeed, she often shadowed him to make sure that he did not play truant. Alas! America was not Russia." (12)

De eerbied die binnen de joodse gemeenschap als vanouds bestond voor studie en intellectuele arbeid verdween echter niet in Amerika, maar werd in nieuwe, seculiere banen geleid. Onder de Oosteuropese joden had studie eeuwenlang in dienst gestaan van de godsdienst, gedeeltelijk vrijwillig, maar voor veel joden noodgedwongen: ze werden als bevolkingsgroep massaal geweerd van scholen en universiteiten. In Amerika, waar opleidingen en studies openstonden voor iedereen die het zich financieel kon veroorloven, veranderde dit. Alle jonge kinderen gingen verplicht naar Amerikaanse scholen; voor volwassenen bestonden er avondcursussen op allerlei gebied en stond het iedereen vrij om lezingen over welk onderwerp dan ook te organiseren. Onder invloed van de Amerikaanse maatschappij gingen steeds meer joden de niet-religieuze studie zien als een middel om omhoog te klimmen op de maatschappelijke ladder.

Mary Antin, een Oosteuropese joodse immigrante, die zelf

in Amerika tenslotte een academische studie voltooide, geeft in haar autobiografie het volgende beeld van haar eerste gang naar een Amerikaanse school.

"If education, culture, the higher life were shining things to be worshipped from afar, he (her father) had still a means left whereby he could draw one step nearer to them. He could send his children to school, to learn all those things that he knew by fame to be desirable. The common school, at least, perhaps high school; for one or two, perhaps even college! His children should be students, should fill his house with books and intellectual company; and thus he would walk by proxy in the Elysian Fields of liberal learning. As for the children themselves, he knew no surer way to advancement and happiness.

So it was with a heart full of longing and hope that my father led us to school on that first day. He took long strides in his eagerness, the rest of us running and hopping to keep up.

At last the four of us stood around the teacher's desk; and my father, in his impossible English, gave us over in her charge, with some broken word of his hopes for us that his swelling heart could no longer contain. I venture to say that Miss Nixon was struck by something uncommon in the group we made, something outside of Semitic features and the abashed manner of the alien. (...)

All three children carried themselves rather better than the common run of 'green' pupils that were brought to Miss Nixon. But the figure that challenged attention to the group was the tall, straight father, with his earnest face and fine forehead, nervous hands eloquent in gesture, and a voice full of feeling. This foreigner, who brought his children to school as if it were an act of consecration, who regarded the teacher of the primer class with reverence, who spoke of visions, like a man inspired, in a common schoolroom, was not like other aliens, who brought their children in dull obedience to the law; was not like the native fathers, who brought their unmanageable boys, glad to be relieved of their care. I think Miss Nixon guessed what my father's best English could not convey. I think she divined that by the simple act of delivering our school certificates to her he took possession of America." (13)

Hoe jonger kinderen waren bij aankomst in Amerika, des te meer kans hadden ze om echte Amerikanen te worden en maatschappelijk vooruit te komen. Voor velen waren deze mogelijkheden echter niet weggelegd. Ook Mary Antins vader stuurt

zijn oudste dochter uit economische nood naar de sweatshop in plaats van naar school. Howe zegt over zulke meisjes:

"Lonely, vulnerable, exhausted, these girls were the lost souls of the immigrant Jewish world, rescued, if they were 'lucky', by marriage or solaced by political involvement. In the years slightly before and after 1900, the Yiddish press carried reports of such girls taking their lives - 'genumen di gez' ('took the gas') ran the headlines." (14)

Als ze nog niet zo lang gewerkt hadden, waren ongetrouwde jonge vrouwen nog onder de indruk van de luxe-goederen die in Amerika ook binnen hun financiële bereik lagen. Hier volgt het commentaar van Bertha, de jongere ongetrouwde zuster van Genya Schearl uit *Call It Sleep*.

" 'Blessed is this golden land,' she let herself be carried away by enthusiasm. 'Such beautiful things to wear!' (...)

Lifting out first one article of woman's wear and then another - a corset cover, a petticoat, stockings - she commented blithely on each and quoted its price. Finally, she brought into view a pair of large white drawers and turned them over admiringly in her hands. (...)

'Aren't they beautiful?' she chattered on. 'See the lace at the bottom. And so cheap. Only twenty cents. I saw such small ones in the store. Some poor women have no buttocks at all!' (...)

'Ha! Ha!' she went on entirely enchanted by the charm of her purchase. 'But what can I do? I am fat below. But isn't it a miracle? Twenty cents, and I can wear what only a baroness in Austria could wear.' (...)

'Do you remember the drawers we wore in Austria - into the stockings? Winter and Summer my legs looked like a gypsy's accordion.'" (15)

Bovenstaande scene eindigt in een ruzie tussen Bertha en Genya's man, die de onderbroek in een woedeaanval over zijn schoonzusters vulgariteit doormidden scheurt. Bertha is razend en gooit er de volgende woorden uit, die de lezer een blik gunnen achter de Amerikaanse luxe:

" 'Why did I ever set foot on this stinking land? Why did I ever come here? Ten hours a day in a smothering shop - paper flowers! Rag flowers! Ten long hours, afraid to pee too often because the foreman might think I was shrinking. And now when I've bought with the sweat on my brow a little of what my heart desires, that butcher rends it. Ail!'" (16)

Als Bertha kort daarop een man ontmoet die haar ten huwelijk vraagt, aarzelt ze geen ogenblik, hoewel haar zuster haar aanraadt om nog een tijdje te wachten. Bertha weet echter precies wat ze doet, en waarom.

"'I'm not handsome - that you know - not even with that new powder on my face - or this bit of gold.' She lifted her lip. 'Don't cheer me! At me no one ever looks - not even on Sunday and you know I've stopped sleeping in my new dresses. Money for marriage brokers - may they choke- I haven't. So what else? He's the first one to ask me - well really the first - and he may be all. I don't want to wear my buttocks to the bone sitting in a shop,' her calloused thumb and forefinger began rubbing together, 'and weave paper flowers and rag flowers all my life.'" (17)

Getrouwde vrouwen met kinderen werkten alleen wanneer dat economisch noodzakelijk was; zodra de man opklom, keerde de moeder terug in het huishouden. Al deze getrouwde vrouwen, werkend of niet, hadden nauwelijks kansen om Engels te leren. Ze woonden vrijwel altijd in straten met uitsluitend joden. De voertaal onder de Oosteuropese joden was Yiddish. Ze werkten of voor joden in de sweatshops of thuis, als hun man een eigen bedrijfje had, of op straat in de buurt als handelaars. Engels hadden deze vrouwen eigenlijk alleen nodig voor hun contacten met de politie, met de gezondheidszorg en met de school van hun kinderen. Het gevolg van dit alles was echter wel, dat hun bewegingsvrijheid in de Nieuwe Wereld vaak kleiner was dan voorheen in de Oude. Voor de jongere getrouwde vrouwen was dit zeker een bezwaar. Dit zegt Genya Schearl, de moeder uit **Call It Sleep**, erover:

" (...) 'I know that I myself live on one hundred and twenty-six Boddeh Stritt-' 'Bahday Street!' Her husband corrected her. 'I've told you scores of times.' 'Boddeh Stritt,' she resumed apologetically. He shrug ged. 'It's such a strange name - bath street in German. But here I am. I know there is a churh on a certain street to my left, the vegetable market is to my right, behind me are the railroad tracks and the broken rocks, and before me, a few blocks away is a certain store window that has a kind of white-wash on it - and faces in the white-wash, the kind children draw. Within this pale is my America, and if I ventured further I should be lost.'" (18)

Als huisvrouwen wat meer Engels leerden, dan leerden ze dat van hun kinderen die naar school gingen. Abraham Cahan schildert hierover een mooie scene in **The Rise of David Levinsky**.

" 'How do you spell 'great'?' The little girl demanded.
 'G-r-e-a-t - great,' her mother answered, with a smile.
 'Book?'
 'B-o-o-k - book. Oh, give me some harder words.' 'Laughter.'
 'L-a-u-g-h-t-e-r - laughter.'
 'Is that correct?' Margolis turned to me, all beaming.
 'I wish I could do as much. And nobody has taught her, either. She has learned it all by herself. Little Lucy is the only teacher she ever had. But she will soon be ahead of her. Won't she Lucy?'
 'I am afraid I am ahead of her already,' Mrs. Margolis said, gaily, yet flushed with excitement.
 'You are not! Lucy protested, with a good-natured pout.
 'Shut up, bad girl you,' her mother retorted, again with a blasphemous side-glance.
 'Is that the way you talk to your mama?' Max intervened.
 'I'll tell your teacher.' (19)

De vrouw die hier beschreven wordt is uitzonderlijk; de meeste huisvrouwen leerden niet meer Engels dan de moeder in **Call It Sleep**. Ze is jaloers op haar kinderen om het feit dat ze in Amerika geboren zijn en een Amerikaanse opvoeding krijgen. Ze wil hen zoveel mogelijk imiteren, en zo mogelijk, in hun Amerikaniseringsproces voorblijven.

"She was feverishly ambitious to bring up her children in the 'real American style', and the realization of her helplessness in this direction caused her many a pang of despair. She was thirstily seeking for information on the subject of table manners, and whatever knowledge she possessed of it she would practise, and make Lucy practise, with amusing pomp and circumstance.
 'Don't reach out for the herring, Lucy!' she would say, sternly. 'How many times must I tell you about it? What do you say?'
 'Pass me the herring, mamma please.'
 'Not 'mamma'.'
 'Pass me the herring, mother, please.'
 The herring is passed with what Dora regards as a lady-like gesture.
 'Thank you, ma'am,' says Lucy.
 'There is another way,' Dora might add in a case of this kind. 'Instead of saying, 'Pass me the herring or the butter,' you can say - What is it Lucy?'
 'May I trouble you for the herring, mother?' (20)

Dora, zelf als heel jong meisje zonder schoolopleiding uitgehuwelijkt aan een doodgoede man die intellectueel verre

haar mindere is, heeft grootse plannen voor haar kinderen:

"'(...) Lucy will be happy and that will be my happiness, too. She shall go to college and be an educated American lady, and, if God lets me live, I shall see to it that she doesn't marry unless she meets the choice of her heart. She must be happy. She must make up for her mother's lost life, too.'" (21)

Later blijkt dat ze veel te idealistisch is geweest wat betreft Lucy's toekomst. Levinsky ontmoet haar na zestien jaar nog eens en vraagt naar haar dochter, die inmiddels getrouwd is.

"'She says she cares for her husband, and they really get along very well. He certainly worships her. Why shouldn't he? She is so beautiful - regular flower-and he is old enough to be her father.'

'You don't say!' I ejaculated, with genuine distress.

'She is satisfied.'

'Are you?'

'As if it mattered whether I was or not. I had other ideas about her happiness, but I am only a mother and I was not even born in this country. So what does my opinion amount to? I begged her not to break my heart, but she would have her automobile.'

'Perhaps she does love him.'

She shook her head ruefully. 'She was quite frank about it. She called it being practical. She thought my ideas weren't American, that I was a dreamer. She talked that way ever since she was eighteen, in fact. 'I don't care if I marry a man with white hair, provided he can make a nice living for me,' she used to say. I thought it would drive me mad. And the girls she went with had the same ideas. When they got together it would be, 'This girl married a fellow who's worth a hundred thousand,' and, 'That girl goes with a fellow who's worth half a million.' If that's what they learn at college, what's the use of going to college?' (22)

Bijzondere moeders hebben zelden bijzondere dochters. Dora zou zeker gelukkiger geweest zijn met een dochter als Mary Antin, die in 1911 op bijna dertigjarige leeftijd haar autobiografie *The Promised Land* eindigde met de volgende woorden:

"But hark to the clamour of the city all about! This is my latest home, and it invites me to a glad new life. The endless ages have indeed throbbled through my blood, but a new rhythm dances through my veins. My spirit is not tied to the monumental past, any more than my feet

were bound to my grandfather's house below the hill. The past was only my cradle, and now it cannot hold me, because I am grown too big; just as the little house in Polotzk, once my home, has now become a toy of memory, as I move about at will in the wide spaces of this splendid palace, whose shadows covers acres. No! it is not that I belong to the past, but the past that belongs to me. America is the youngest of the nations, and inherits all that went before in history. And I am the youngest of America's children, and into my hands is given all her priceless heritage, to the last white star espied through the telescope, to the last great thought of the philosopher. Mine is the whole majestic past, and mine is the shining future.' (23)

CONCLUSIE

Zoals niet alleen de eerste citaten, maar vrijwel alle andere in dit artikel aantonen, was het Amerika van het begin van de twintigste eeuw een land van paradoxen, van grote idealen en mogelijkheden en vaak teleurstellende realiteit. Het had joodse vrouwen meer te bieden dan Oost-Europa. De mate waarin ze van deze mogelijkheden konden profiteren, werd echter bepaald door hun voorgeschiedenis in Europa, hun huiselijke omstandigheden in het nieuwe land en de leeftijd die ze op het moment van emigratie hadden.

Voor Genya Schearl betekent de Nieuwe Wereld een gebied van enkele straten en een thuis waar ze constant moet schipperen om het haar onzekere en opvliegende echtgenoot naar de zin te maken. De liefde voor haar zoontje en de herinnering aan een jeugdidylle in Europa houden haar op de been.

Bertha Schearl verliet Oost-Europa om aan een tiran van een vader te ontsnappen. Amerika heeft haar slechts geploeter in een sweatshop onder een beul van een baas, wat goedkope luxe-goederen en een huwelijk met een oudere, arme weduwnaar te bieden.

Dora Margolis is als jong meisje uitgehuwelijkt aan een man die intellectueel verre haar mindere is. Zij probeert greep te krijgen op Amerika via haar kinderen. Ze eist geluk van Amerika, niet voor zichzelf maar voor haar kinderen. Ze wordt daarin, wat haar dochter betreft, bitter teleurgesteld.

Lucy Margolis heeft, in tegenstelling tot haar moeder, nooit de beperkingen van een ouderwets, repressief milieu gekend. Zij krijgt een volledig Amerikaanse opvoeding, maar blijkt uitsluitend ontvankelijk voor de materialistische aspecten daarvan.

Mary Antin tenslotte, had al in Oost-Europa geroken aan kennis en wetenschap in de heel korte periode dat haar familie betrekkelijk welvarend was. Zij verkeerde in de uitzonderlijke positie een vader te hebben die voor dochters de-

zelfde toekomstidealen had als voor zonen. Daardoor, en door haar geluk om te emigreren op leerplichtige leeftijd, heeft ze gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die het Amerikaanse onderwijs te bieden had aan zeer begaafde, zeer volhardende en zeer idealistische vrouwelijke immigranten:

"I began life in the Middle Ages, as I shall prove, and here I am still, your contemporary in the twentieth century, thrilling with your latest thought." (24)

NOTEN

1. Roth, H. *Call It Sleep*. 1976 (1e druk 1934), 9-11.
2. Samuel, J. *Jewish immigration to the United States*. New York, 1914, 93, table vi.
3. *Ibidem*, 174, table xxxi.
4. Roth, H. *Call It Sleep*, 11-12.
5. Cahan, A. *The Rise of David Levinsky*. 1966 (1e druk 1917), 95.
6. Pogroms : jodenvervolgingen.
7. Howe, I. *World of Our Fathers*. New York, 1976, 20-21.
8. Samuel, J. *Jewish immigration*, 133-134.
9. *Ibidem*.
10. shtetl: een kleine stad in een agrarisch gebied met een locale marktfunctie. Joden werkten er als handelaren en ambachtslieden.
11. Howe, I, *World of Our Fathers*, 59-60.
12. Cahan, A. *The Rise*, 96-97.
13. Antin, M. *The Promised Land*. Boston, 1940 (1e druk 1912), 204-205.
14. Howe, I. *World of Our Fathers*, 267.
15. Roth, H. *Call It Sleep*, 154-155.
16. *Ibidem*, 156.
17. *Ibidem*, 166-167.
18. *Ibidem*, 33.
19. Cahan, A. *The Rise*, 225.
20. *Ibidem*, 254.
21. *Ibidem*, 277.
22. *Ibidem*, 490-491.
23. Antin, M. *The Promised Land*, 364.
24. *Ibidem*, Introduction xiii.

Foto: Mary Antin